

Europa als het redelijk alternatief

Arnout Brouwers is redacteur van de Volkskrant.

Nu de neoliberalen in de touwen hangen, heeft de hoop voor 2018 een onverwachte naam: Europa!

ARNOUT BROUWERS

2017 was het jaar van de omkering, 2018 wordt het jaar van Alles Kan. Als je afgelopen jaar alles omdraaide, klopte het weer. Of we hadden te maken met een heuse - zet u schrap - paradigmawisseling.

Het neoliberalisme is uit. Sociaal beleid en staatsinterventie zijn in. Niet in het stemhokje, want alle socialisten zijn al lang geleden neoliberalen geworden. Nee, in werkelijkheid.

Het is een wilde rit, maar komt u maar mee.

De liberale Britse krant The Economist noemde in haar kersteditie het Frankrijk onder president Macron het land van het jaar. Frankrijk! Het land heeft in Macron het antwoord gevonden op de populistische uitdaging. En zelfs economisch is 'le ciel la limite' dezer dagen: Frankrijk kan dus wel hervormen!

Herinnert u zich Duitsland nog? Dat

was heel lang de gebeten hond in de Angelsaksische media als The Economist, Wall Street Journal en Financial Times: economisch achterlijk, niet in staat te hervormen, geleid door een bureaucratisch geïnspireerde Rijnlandse filosofie. En toen kwam redding uit onverwachte hoek: de sociaal-democraat Schröder bewees dat Duitsland wel degelijk kon hervormen. De rest is geschiedenis: onder Merkel werd Duitsland de 'shining city on a hill' van de westerse beschaving.

Eerst Duitsland. En nu dus Frankrijk. Wie had dat nu in hemelsnaam verwacht? Maar het wordt nog gekker.

Want hoe gaat het eigenlijk met de Angelsaksische wereld, waarvan we zoveel konden leren qua rationeel denken, efficiënte economie, kleine overheid? Het antwoord kan kort zijn: Trump en Brexit. De Angelsaksen zijn verslagen door mondialisering, grote inkomensverschillen, schaamteloze zelfverrijking, en China. Ze gaan op een dieet van nationalistische trots en overleven in een brute wereld, uit hun kosmopolitische droomwereld teruggefloten door gefrustreerde kiezers. Tot zover de oude wereldorde.

De nieuwe blijft er een van mondialisering, want dat proces kan niemand terugdraaien, behalve een grote en verwoestende oorlog. Totdat die oorlog er komt, zitten we ermee opgescheept. Ook de Volkskrant berichtte vorige week over het door Thomas Piketty (alweer een Fransman, zelfs in de economische wetenschap) gepresenteerde World Inequality Report. 'De ongelijkheid neemt wereldwijd extreme vormen aan. Weliswaar is de mondiale economie sinds 1980 fors gegroeid, maar van dat extra inkomen heeft de rijkste 0,1 procent van de wereldbevolking net zo'n groot deel

naar zich toe weten te trekken als de armste 50 procent.'

Nu is het nieuws niet alleen slecht, hoor. Nog steeds geldt dat nooit zoveel mensen ter wereld uit bittere armoede getild zijn als de afgelopen kwarteeuw. Maar ja, die mensen wonen elders en schrijven geen opiniestukken of analyses en daarom vergeten we ze wel eens.

Maar er is nog meer goed nieuws. Er is hoop. En die hoop heeft een onverwachte naam: Europa! Het continent van Duitsland en Frankrijk en Nederland (als kampioen socialistisch nivelleren, ongeacht wie aan de macht is) en het continent van de vrijhandel. Hier is de inkomenskloof veel en veel minder toegenomen dan in hyperkapitalistische landen als de VS.

'Zouden alle landen het Europese voorbeeld van de afgelopen drie decennia volgen', rekenen de onderzoekers voor, 'dan kan het inkomen van de armste helft van de wereldbevolking in 2050 verdrievoudigd zijn, van gemiddeld 3.100 euro nu naar 9.100.'

Europa als Gallisch dorpje dat, omgeven door gevaren, tegen de stroom in nog weerstand biedt tegen oprukkend hyperkapitalisme en oprukkend xenofobisch populisme - tenzij het zelf door interne rot of externe dreigingen van de kaart wordt geveegd.

Zou het toeval zijn dat juist de westerse landen die blijven streven naar sociale cohesie nog niet geknakt zijn en ten prooi gevallen aan populistische zelfdestructie? Martin Wolf, ook ondersteboven van het World Inequality Report, schrijft in de liberale Financial Times dat zonder staatsinterventie de ongelijkheid alleen maar zal toenemen. Staatsinterventie. Herverdeling. Hemeltje lief, waar kennen we die termen van?

En natuurlijk zijn u en ik faliekant tegen een transferunie, want we zijn tenslotte geen Gekke Lowietje. Maar wat als Gekke Lowietje de enige is die de storm van de mondialisering kan doorstaan? (Disclaimer: dit is slechts een gedachtenexperiment.)

We zijn terug bij af: de onstuimige ontwikkeling van het kapitalisme in de 19de eeuw, en het Kinderwetje van Houten. Toen was het de opkomst van socialisten en ander gevaarlijk tuig die de gevestigde orde sociale wetten deed aannemen. Nu zijn het mondialisering en flitskapitaal van buiten en de interne verleiding van het rechtspopulisme die tot actie nopen.

Interessante tijden, inderdaad: terwijl veel Europeanen het geloof in 'Europa' aan het verliezen zijn, lijkt zich ergens in die brij van Europese sociale modellen en economische samenwerking en integratie een mogelijk oplossing te bevinden voor de moeilijkste vragen van deze tijd. Zoekt en Gij zult vinden.

Een mooie opdracht voor 2018.